

فهرست

۵.....	پیشگفتار
۷.....	بخش اول - الفاظ
۸.....	گفتار اول - «وضع» الفاظ
۴۵.....	گفتار دوم - «اوامر»
۸۰.....	گفتار سوم - «نواهی»
۹۰.....	گفتار چهارم - «مفاهیم»
۱۱۸.....	گفتار پنجم - «عام و خاص»
۱۵۱.....	گفتار ششم - «مطلق، مقید، مجمل و مبین»
۱۶۵.....	بخش دوم - ادله استنباط احکام
۱۶۶.....	گفتار اول - «دلیل اول: قرآن»
۱۶۹.....	گفتار دوم - «دلیل دوم و سوم: سنت و اجماع»
۱۸۲.....	گفتار سوم - «دلیل چهارم: قیاس»
۱۸۹.....	گفتار چهارم - «دلیل پنجم: عقل»
۱۹۹.....	گفتار پنجم - قاعده استصلاح یا مصالح مرسله، استحسان، قاعده سد ذرایع، عرف و عادت
۲۰۰.....	گفتار ششم - امارات
۲۱۳.....	بخش سوم - اصول عملیه و تعارض ادله
۲۱۴.....	گفتار اول - «اصل برائت»
۲۳۰.....	گفتار دوم - «اصل تخییر»
۲۳۵.....	گفتار سوم - «اصل احتیاط و اشتغال»
۲۵۲.....	گفتار چهارم - «اصل استصحاب»
۲۸۸.....	گفتار پنجم - «تعارض ادله»

گفتار اول - «وضع» الفاظ

(معنای وضع، اقسام وضع، حقیقت و مجاز و علائم آن، انواع حقیقت، اصول لفظیه و مشتق)

۱. «کلام» علم مطالعه موجودات است از طریق (آزمون وکالت آذر ۱۳۸۷)

- (۱) شرعی صرف (۲) استقرائی
(۳) عقلی صرف (۴) شرعی و عقلی (تا جایی که عقل بر خلاف شرع نباشد)
- ✓ گزینه ۴ صحیح است.

۲. در صورتی که دلالت را تابع اراده ندانیم، دلالت لفظی که از انسانِ خواب صادر می‌شود، بر معنای آن لفظ چه دلالتی دارد؟ (ارشد خانواده/سراسری ۱۳۸۸)

- (۱) تصویری (۲) تصدیقی نوع اول (۳) تصدیقی نوع دوم (۴) فاقد دلالت
- ✓ گزینه ۱ صحیح است.

ایراد گزینه‌های غلط:

گزینه ۱ ← در این گزینه، به جای «عرف»، واژه «واضع» قرار گرفته است. گزینه ۲ ← در وضع تعینی، لفظ، بدون قرینه در معنایی دیگر به کار می‌رود، نه با کمک قرینه. گزینه ۳ ← در وضع تعینی، عرف، لفظی را در اثر کثرت استعمال در معنایی دیگر تثبیت می‌کند، نه اینکه واضع، به وضع لفظ در معنایی معین تصریح نماید.

۳. وضع تعینی یا تخصّصی چیست؟ (آزمون وکالت ۱۳۸۶)

- (۱) هرگاه واضع لفظی را به کمک قرینه در یک معنی خاص معین کند.
(۲) هرگاه واضع لفظی را به کمک قرینه در یکی از معانی متعدد آن تخصیص دهد.
(۳) هرگاه واضع لفظی را بدون استفاده از قرینه به یک معنی خاص تخصیص دهد.
(۴) هرگاه لفظی در اثر کثرت استعمال در معنایی به غیر از معنای وضعی آن تثبیت شود.
- ✓ گزینه ۴ صحیح است.

وضع تعینی یا تخصّصی: عبارت است از اینکه لفظی در معنایی دیگر غیر از معنای موضوعه، با قرینه و علاقه و مناسبت به کار می‌رود و در اصطلاح به طور مجاز استعمال می‌شود و به قدری این استعمال کثرت پیدا می‌کند به طوری که هر وقت آن لفظ بدون قرینه به کار می‌رود، همین معنای دوم فهمیده می‌شود.

۴. استعمال مجازی الفاظ، عبارت است از این که لفظ: (آزمون وکالت ۱۳۷۲)

- (۱) در دو معنی به کار رود.

- (۲) به وسیله قرائنی، در یکی از معانی خود به کار رود.
 (۳) به کمک قرینه و با تناسب معنی اصلی، در معنی دیگری به کار رود.
 (۴) به قرینه‌ای دلالت کند که مقصود استعمال کننده چیست.

✓ گزینه ۳ صحیح است.

لازم به ذکر است که در معنای مجازی، ما به قرینه «صارفه» یا «مانعه» نیازمندیم. قرینه صارفه، نشانه‌ای است که گوینده به کار میبرد و ذهن شنونده را از معنای حقیقی به معنای مجازی منحرف می‌کند. متکلم در واقع می‌خواهد به مخاطب بفهماند که منظورش معنای مجازی است.

۵. استعمال مجازی عبارت است از استعمال لفظ در (آزمون وکالت ۱۳۷۷)

- (۱) غیر معنای لغوی، با رعایت تناسب و به کمک قرینه.
 (۲) مدلول کتابی آن.
 (۳) معانی مختلف آن، با رعایت تناسب.
 (۴) معنی وضعی تخصیصی آن.

✓ گزینه ۱ صحیح است.

استعمال لفظ در غیر معنای موضوع له که علاقه و مناسبت با معنای موضوع له دارد.

۶. استعمال مجازی عبارت است از استعمال لفظ در (آزمون وکالت ۱۳۷۸)

- (۱) غیر معنای وضعی آن.
 (۲) معنای اصطلاحی آن.
 (۳) معنای عرف عام آن.
 (۴) معنای مأنوس ذهن شنوده.

✓ گزینه ۱ صحیح است.

۷. دو شرطی که در استعمال مجازی الفاظ باید رعایت شوند کدامند؟ (آزمون وکالت ۱۳۸۶)

- (۱) قرینه لفظی و نیز وجود شباهت میان معنی حقیقی و مجازی لفظ.
 (۲) قرینه معینه و نیز وجود نسبت قابل قبول ذوق ها میان معنی حقیقی و مجازی لفظ.
 (۳) قرینه معینه لفظی یا معنوی و تشابه میان معنی حقیقی و مجازی لفظ.
 (۴) قرینه صارفه و وجود نسبت ذوق پسند میان معنی حقیقی و مجازی لفظ.

✓ گزینه ۴ صحیح است.

شرایط لازم برای استعمال مجازی: ۱. وجود علاقه یا ربط و ارتباط و مناسبت. علاقه، یعنی این که بین معنای دوم (مجازی) و معنای اول (حقیقی) باید ارتباط وجود داشته باشد و این ارتباط باید به تأیید عرف برسد، یعنی ذوق سلیم آن را قبول کند. ۲. وجود قرینه صارفه یا مانعه که توضیح آن قبلاً ذکر گردید. اقسام قرینه صارفه: الف) لفظی یا لفظیه یا مقالیه ب) غیر لفظی یا حالیه یا مقامیه

۸. کدام مورد در خصوص استعمال واژه وکیل، درباره کسی که به زودی پروانه وکالت خود را از مراجع مربوط دریافت می‌کند، صحیح است؟ (آزمون وکالت ۱۳۹۷)

گفتار دوم - «اوامر»

(صیغه و ماده امر، انواع حکم، اقسام وجوب)

۱۳۵. در ماده ۱۲۶۹ قانون مدنی که مقرر می‌دارد: «اقرار به امری که عقلاً و عادتاً ممکن نباشد اثری ندارد» مراد از واژه «امر» چیست و جمع آن کدام است؟ (ارشد خانواده/سراسری ۱۳۸۷)

- (۱) طلب - امور (۲) دستور - اوامر (۳) شیء - اوامر (۴) شیء - امور

☑ گزینه ۴ صحیح است.

سه معنای ماده امر:

۱. طلب فعل ← جمع آن اوامر می‌باشد و ارکان آن: ۱. آمر ۲. مأمور ۳. مأموریه است.
۲. شیء (چیز) ← جمع آن امور می‌باشد. مثل مواد ۱۸۹ و ۱۲۶۹ قانون مدنی.
۳. عمل و کار ← جمع آن اعمال می‌باشد. مثل ماده ۲۲۱ قانون مدنی.

نکات

✓ ماده، امر، شامل سه حرف «ا»، «م»، «ر» است.

✓ هرجا برای ما در سه معنای امر شک حاصل شود، امر به معنای شیء (چیز) ترجیح دارد.

۱۳۶. ماده ۲۲۵ قانون تجارت که مقرر داشته: «تاریخ تحریر و مبلغ برات با تمام حروف نوشته می‌شود.....» مصداق کدام یک از موارد ذیل است؟ (آزمون وکالت ۱۳۸۹)

- (۱) خبر در مقام انشاء (۲) امر (۳) امر به صیغه (۴) گزینه‌های ۱ و ۲

☑ گزینه ۴ صحیح است.

۱۳۷. برابر تبصره ۱ ماده ۲۰ قانون تشکیل دادگاههای عمومی و انقلاب: «..... دادگاه کیفری استان در رسیدگی به جرائم مطبوعاتی و سیاسی با حضور هیئت منصفه تشکیل خواهد شد». متن این ماده (آزمون وکالت ۱۳۹۱)

- (۱) جمله خبری و فاقد معنای امر است. (۲) امر به ماده و مفید معنای وجوب است.
- (۳) جمله انشایی و ظاهر در جواز است. (۴) خبر در مقام انشاء و آکد در افاده معنای امر است.

☑ گزینه ۴ صحیح است.

۱۳۸. به نظر مشهور، «امر» حقیقت در چه معنی است؟ (آزمون وکالت ۱۳۸۲)

- (۱) حقیقت در الزام و وجوب است.
- (۲) حقیقت در طلبکاری از مکلف است.
- (۳) حقیقت در وجه مشترک میان الزام و استحباب و اباحه است.

از اقسام حکم تکلیفی، «وجوب» می‌باشد؛ که با نشانه‌هایی مثل: باید، مکلف است، موظف است و الزامی است و جمله خبری در مقام انشاء شناخته می‌شود.
لازم بذکر است در گزینه‌های ۱، ۳ و ۴ به «شرطیت» اشاره شده است که در صورت عدم رعایت آن عمل «باطل» خواهد بود. شرطیت و بطلان هر دو حکم وضعی می‌باشند.

۲۱۸. ماده ۲۸۲ قانون مجازات اسلامی مقرر می‌دارد: «حدّ محاربه یکی از چهار مجازات زیر است:
الف- اعدام ب- صلب پ- قطع دست راست و پای چپ ت- نفی بلد». این ماده مصداق کدام نوع واجب است؟ (آزمون وکالت ۱۳۹۴)

- (۱) عینی (۲) تعیینی (۳) کفایی (۴) تخییری

☑ گزینه ۴ صحیح است.

هرگاه مورد تکلیف، متعدد بوده و مکلف در انتخاب بین آنها، مخیر باشد در عرض خود جایگزین دارد و تقدم و تأخر در آن وجود ندارد.

۲۱۹. لزوم حضور کارمندان در محل کار در ساعات اداری، مثال برای کدام گزینه است؟ (آزمون وکالت ۱۳۹۴)

- (۱) واجب موسّع (۲) واجب فوری (۳) واجب غیر فوری (۴) واجب مضیق

☑ گزینه ۴ صحیح است.

لزوم حضور کارمندان در محل کار در ساعات اداری، واجب موقت مضیق است.
در این واجب، وقت دقیقاً برابر عمل است.

۲۲۰. کدام مورد، حکم واقعی اولی است؟ (آزمون وکالت ۱۳۹۴)

- (۱) لزوم تأخیر اجرای حدّ بر زن باردار، در صورت خوف ضرر برای حمل.
(۲) جواز تلقیح مصنوعی.
(۳) موظف بودن زن به سکونت در منزل شوهر.
(۴) ممنوعیت تصرف مالک که مستلزم اضرار به همسایه است.

☑ گزینه ۳ صحیح است.

حکم واقعی، حکمی است که علم و جهل مکلف تأثیری در ثبوت و عدم ثبوتش ندارد.

۲۲۱. در دوران امر بین وجوب عینی و کفایی، تعیینی و تخییری، مطلق و مشروط، نفسی و غیری، ظاهر صیغه (افعل)، به ترتیب کدام یک اقتضاء می‌کند؟ (قضاوت ۱۳۹۴)

- (۱) عینی، تخییری، مشروط، غیری. (۲) عینی، تعیینی، مشروط، غیری.
(۳) عینی، تعیینی، مطلق، نفسی. (۴) عینی، تخییری، مطلق، نفسی.

- (۳) صحیح است، چون هم امر دارد و هم محبوبیت دارد.
- (۴) صحیح است، چون بر خلاف حکم شرع و عقل مبنی بر وجوب تقدیم نماز آیات است.
- ✓ گزینه ۳ صحیح است.

گفتار سوم - «نواهی»

(صیغه و ماده نهی اشتراکات و افتراقات امر و نهی، نهی در عبادات و معاملات)

۲۷۴. نهی از معامله، مستلزم فساد آن است؟ (آزمون وکالت ۱۳۸۱)

- (۱) نهی از معامله، مستلزم فساد معامله است.
- (۲) نهی از معامله، مستلزم فساد معامله نیست.
- (۳) در صورتی که نهی، دال بر تحریم معامله باشد، مستلزم فساد آن است.
- (۴) در صورتی که نهی، مبین شرایط، موانع یا اجزاء معامله باشد، مستلزم فساد آن است.
- ✓ گزینه ۴ صحیح است.

۲۷۵. اثر نهی از یک عمل حقوقی چیست؟ (آزمون وکالت ۱۳۸۲)

- (۱) موجب فساد متعلق آن است.
- (۲) حرمت و فساد، هر دو از آثار نهی از عمل حقوقی است.
- (۳) دلالت نهی بر فساد متعلق آن، بستگی به لسان دلیل دارد.
- (۴) موجب حرمت و ممنوعیت آن عمل حقوقی است و دلالتی بر فساد آن ندارد.
- ✓ گزینه ۳ صحیح است.

۲۷۶. آیا نهی شارع، موجب فساد معامله است؟ (آزمون وکالت آبان ۱۳۸۴)

- (۱) مطلقاً بله.
- (۲) مطلقاً خیر.
- (۳) در معاملات یک جانبه موجب فساد است، ولی در معاملات دو جانبه موجب فساد نمی‌شود.
- (۴) ضابطه خاصی وجود ندارد و در هر مورد بایستی به حکم خاص شارع مراجعه شود.
- ✓ گزینه ۴ صحیح است.

اقسام نهی

۱. نهی در عبادات که قطعاً مفسد است.
۲. نهی در معاملات که بر دو قسم است: نهی در سبب که مفسد نیست. نهی در مسبب که مفسد است.
- نکات
- ✓ گاهی نهی مبین شرایط، مواقع و اجزاء عقد و معامله می‌باشد.

گفتار چهارم - «مفاهیم»

(مفهوم و منطوق و اقسام آن)

۳۱۱. آنچه از لفظ و کلام فهمیده می‌شود است. (آزمون وکالت ۱۳۸۰)

(۱) انشاء (۲) خبر (۳) منطوق (۴) مفهوم

☑ گزینه ۳ صحیح است.

در علم اصول منطوق مقابل مفهوم به کار می‌رود. منطوق عبارت است از معنای مستقیم و مذکور در جمله. به عبارت دیگر حکمی که هم خودش و هم موضوعش در جمله ذکر شده باشد. مفهوم عبارت است از معنای غیر مستقیم و غیر مذکور در جمله به عبارت دیگر حکمی که هم خودش و هم موضوعش در جمله ذکر نشده باشد لازم به ذکر است مفهوم و منطوق اختصاص به جمله (لفظ مرکب تام) دارند نه لفظ مفرد.

مثال برای منطوق ماده ۱۰۳۴ قانون مدنی بیان می‌دارد. «هر زنی که خالی از موانع نکاح باشد را می‌توان خواستگاری نمود». مفهوم ماده مذکور هر زنی که خالی از موانع نکاح نباشد را نمی‌توان خواستگاری نمود. همچنین مواد ۳۳۶، ۳۶۰، ۸۰۰، ۸۰۲ قانون مدنی و دارای مفهوم می‌باشند.

۳۱۲. عبارت از معنایی است که از کلام فهمیده می‌شود و موضوع آن در جمله ذکر شده باشد.

(آزمون وکالت آذر ۱۳۸۷)

(۱) منطوق، مستقیماً (۲) مفهوم موافق، صریحاً (۳) مفهوم مخالف، صریحاً (۴) مفهوم، صریحاً

☑ گزینه ۱ صحیح است.

۳۱۳. ماده ۲۴ قانون مدنی می‌گوید: «هیچ کس نمی‌تواند طرق و شوارع عامه و کوچه‌هایی را که آخر آنها مسدود نیست تملک نماید». از این دو مطلب فهمیده می‌شود اول قابل تملک نبودن کوچه غیر مسدود، دوم قابل تملک بودن کوچه مسدود. هر یک از این دو حکم به ترتیب مصداق کدام اصطلاح است؟ (آزمون وکالت ۱۳۸۸)

(۱) مفهوم موافق و مفهوم مخالف (۲) منطوق و مفهوم مخالف
(۳) مفهوم موافق و منطوق (۴) منطوق و مفهوم موافق

☑ گزینه ۲ صحیح است.

اقسام مفهوم

۱. مفهوم موافق موافق است با منطوق از حیث نفی و اثبات یعنی اگر منطوق مثبت است مفهوم هم مثبت است. اگر منطوق منفی است مفهوم هم منفی است. نام دیگر مفهوم موافق، لحن خطاب و فحوی الخطاب و اولویت قطعیه است.

۲. مفهوم مخالف مخالف است با منطوق از حیث نفی و اثبات یعنی اگر منطوق مثبت است مفهوم منفی است. اگر منطوق منفی است مفهوم مثبت است. نام دیگر مفهوم مخالف، دلیل الخطاب است.

۳۵۰. مطابق با نظر بیشتر اصولیین در ارتباط با منابع و ادله فقهی، چنانچه وصفی در جمله‌ای بیاید و قرینه‌ای هم نباشد. کدام مورد در خصوص قید، صحیح است؟ (آزمون وکالت ۱۳۹۹)

- (۱) قید موضوع حکم است و فاقد مفهوم است. (۲) قید موضوع حکم است و دارای مفهوم است
(۳) قید حکم است و فاقد مفهوم است. (۴) قید حکم است و دارای مفهوم است.

☑ گزینه ۱ صحیح است.

در مفهوم وصف، وصف یعنی قید یا چیزی که جمله را مقید می‌کند و در اصطلاح، با انتفاء وصف، حکم نیز از بین می‌رود به بیان ساده، منظور این است که هرگاه حکم برای موضوعی که دارای وصفی است ثابت باشد آیا می‌توان گفت در صورت فقدان وصف، آن حکم نیز از بین می‌رود؟
بنا به نظر مشهور اصولیین، وصف دلالتی بر مفهوم مخالف ندارد و حجت نمی‌باشد لازم به بیان است قید بر دو قسم است:
قید احترازی یا تقییدی (حجت است)
قید موضوعی یا توضیحی یا تأکیدی (حجت نمی‌باشد)

۳۵۱. کدام گزینه واجد مفهوم است؟ (ارشد خانواده/سراسری ۱۳۸۷)

- (۱) قرآن کریم: «ازدواج شوهر با ربیبه‌ای که در خانه او پرورش می‌یابد، حرام است».
(۲) ماده ۳۴۸ قانون مدنی: «بیع چیزی که منفعت عقلایی ندارد باطل است».
(۳) اصل ۲۸ قانون اساسی: «هر کسی حق دارد شغلی را که بدان مایل است برگزیند».
(۴) ماده ۱۰۵۴ قانون مدنی: «زنانی با زن شوهردار یا زنی که در عده رجعیه است موجب حرمت ابدی است».

☑ گزینه ۴ صحیح است.

وصف یعنی قید و چیزی که جمله را مقید می‌کند: وصف علی‌الاصول حجت نمی‌باشد. با انتفاء وصف حکم نیز از بین می‌رود.

اقسام قید:

۱. قید احترازی یا تقییدی که علت حکم است. اگر قید یا وصف باشد حکم نیز جاری است. اگر قید یا وصف نباشد حکم هم وجود نخواهد داشت. مثل قید ممتاز در مثال؛ دانشجویان ممتاز می‌توانند بدون کنکور در کارشناسی ارشد شرکت کنند. همچنین مثل تعلیق در ماده ۱۰۶۸ ق.م و لفظ دائم در ماده ۱۱۰۶ ق.م که علت حکم است.

۲. قید موضوعی یا توضیحی یا تأکیدی این قید ربطی که حکم ندارد، فقط برای توضیح می‌آید و مفهوم جدیدی را نمی‌رساند. مثلاً خداوند در قرآن کریم می‌فرماید: «فرزندان خود را از بیم فقر نکشید»: «قید از بیم فقر»، توضیحی است. همچنین مثل «از حیث صلاحیت» در ماده ۲۰ قانون مدنی، «معدّ» در ماده ۲۶ قانون مدنی و کلمه «موجود» در ماده ۸۵۰ قانون مدنی.

قید توضیحی، خود بر دو قسم است.

اقسام قید توضیحی:

۱. قید غالبی که بیان‌کننده وصف غالب می‌باشد. مثل ازدواج شوهر با ربیبه‌ای که در خانواده او پرورش می‌یابد حرام است (سوره نساء - آیه ۲۳). مثال فوق مفهوم ندارد و حجت نیست زیرا ربیبه چه در خانه شوهر مادر باشد یا نباشد ربیبه بر شوهر مادر حرام است. همچنین اصل ۲۸ و ۳۸ قانون اساسی مفهوم

۳۶۸. مادهٔ ۶۹۱ ق.م: «ضمن دینی که هنوز سبب آن ایجاد نشده، باطل است». ناظر به کدام دلالت است؟
۳۴۲ (آزمون وکالت ۱۳۹۵)

- (۱) دلالت تنبیه و ایما به مدلول سیاقی.
(۲) دلالت اقتضاء به مدلول سیاقی.
(۳) دلالت اشاره به مدلول سیاقی.
(۴) دلالت اقتضاء و اشاره به مدلول سیاقی.
- ☑ گزینه ۱ صحیح است.

۳۶۹. چنانچه ماده ۸۴۰ ق.م: «وصیت به صرف مال در امر غیر مشروع باطل است»، صرفاً بر وصیت عهدی دلالت داشته باشد، به استناد کدام مورد می‌تواند در وصیت تملیکی به کار گرفته شود؟ (آزمون وکالت ۱۴۰۲)

- (۱) دلالت اقتضاء به مدلول سیاقی
(۲) دلالت اشاره به مدلول سیاقی
(۳) دلالت تنبیه و ایمان به مدلول سیاقی
(۴) دلالت اقتضاء و اشاره به مدلول سیاقی
- ☑ گزینه ۳ صحیح است.

دلالت اشاره از اقسام منطق غیر صریح است. به دیگر سخن لازمه گفتاری که مورد نظر گوینده نباشد یا به بیان ساده از جمع دو کلام به حکم ثانی پی می‌بریم مانند بیع عقد است. هر عقدی ناشی از دو اراده است. بنابراین بیع ناشی از دو اراده است.

۳۷۰. در جملات شرطیه (ارشد سراسری ۱۳۹۲)

- (۱) انحصار شرط در علّیت از اطلاق جزا فهمیده می‌شود.
(۲) ترتیب جزا به شرط، موضوع له هیئت است.
(۳) ملازمه بین مقدم و تالی موضوع له ادات شرط است.
(۴) انحصار شرط در علّیت، مدلول وضعی است.
- ☑ گزینه ۱ صحیح است.

۳۷۱. اگر گفته شود: «من تکلم فی صلاته یعید صلاته»، کدام گزینه صحیح است؟ (ارشد سراسری ۱۳۹۲)

- (۱) کلام به دلالت تنبیه بر شرطیت سکوت در صحت نماز دلالت می‌کند.
(۲) ظاهر کلام، مشروط بودن صحت نماز بر سکوت است به دلالت اشاره.
(۳) ظاهر کلام، مانعیت تکلم برای صحت صلاة است به دلالت اقتضاء.
(۴) دلیل ارشادی است نه مولوی، لذا فاقد جعل شرعی می‌باشد.
- ☑ گزینه ۱ صحیح است.

۳۷۲. در این مسأله که آیا غایت داخل در مغیّا است و محکوم به همان حکم است، کدام مورد صحیح است؟ (قضاوت ۱۳۹۱)

- (۱) اگر غایت پس از کلمه «حتی» آمده باشد داخل در مغیّا است و اگر بعد از «الی» آمده باشد داخل در مغیّا نیست.
(۲) غایت در مغیّا مطلقاً داخل است.
(۳) غایت در مغیّا مطلقاً داخل نیست.

- (۱) آری؛ زیرا شرط مفهوم دارد. (۲) خیر؛ زیرا وصف مفهوم ندارد.
(۳) آری؛ زیرا وصف مفهوم دارد. (۴) خیر؛ زیرا «اهل الذکر» مفرد نیست.
☑ گزینه ۴ صحیح است.

مصنف اصول استنباط می‌گوید انصاف این است که فقط آیه نبأ (ان جاءکم فاسق ببناء فتيبنوا) از جهت مفهوم، حجت است و بر حجیت خبر عادل دلالت دارد.
آیات دیگر مثل (فأسألوا اهل الذکر ان کنتم لا تعلمون) توسط منطوق یا مفهوم آیه خارج می‌شوند.
پذیرش این آیه و آیات دیگر بستگی به این دارد که آیات، اطلاق داشته و شامل خبر واحد و یا متعدد شود. اما این اطلاق مردود است. زیرا تمام آیات به صیغه جمع آمده و ظهوری در حجیت خبر واحد ندارد.

۴۱۷. در مورد جمله «من زارالحسين عليه السلام بكرىلاء غفرالله له» می‌توان گفت: (ارشاد سراسری ۱۳۹۱)

- (۱) زیارت امام حسین علیه‌السلام مقتضی مغفرت است. (۲) استعمال شرط به نحو مجاز رخ داده است.
(۳) جمله مفهوم ندارد. (۴) همه موارد صحیح است.

☑ گزینه ۴ صحیح است.

همچنان که گفته شد، گاهی شرط به معنای مقتضی و سبب است که علت تامه برای جزاء نیست و مفهوم ندارد. مثل روایاتی که می‌گوید: «اگر قبر امام حسین (ع) را زیارت کنی خداوند تو را میبخشد» این جملات مفهوم ندارد. ظاهراً به کار رفتن شرط در این معنا مجاز خواهد بود.

۴۱۸. عبارات وصفی در صورتی قطعاً دارای مفهوم هستند که وصف (ارشاد سراسری ۱۳۹۲)

- (۱) حکم را مقید کند. (۲) موضوع را مقید کند.
(۳) اعم از موضوع باشد. (۴) مساوی موضوع باشد.

☑ گزینه ۱ صحیح است.

گفتار پنجم - «عام و خاص»

(تعاریف عام، خاص و مخصص اقسام عام، انواع مخصص، اجمال مخصص، تخصیص اکثر، تخصیص عام به وسیله مفهوم و دوران بین تخصیص و نسخ)

۴۱۹. کلمه نکره در سیاق نفی: (آزمون وکالت آذر ۱۳۸۴)

- (۱) در صورت وجود قرینه، بر عموم دلالت می‌کند.
(۲) تنها در صورتی که جمع باشد بر عموم دلالت می‌کند.
(۳) در صورت وجود مقدمات حکمت، افاده شمول می‌نماید.

قوانین خواهند بود.»

۴۲۸. ماده ۳ قانون مجازات اسلامی می‌گوید: «قوانین جزایی درباره کلیه کسانی که در قلمرو حاکمیت زمینی، دریایی و هوایی جمهوری اسلامی ایران مرتکب جرم شوند اعمال می‌گردد، مگر آن که به موجب قانون، ترتیب دیگری مقرر شده باشد». این ماده مصداق کدام یک از موارد زیر است؟ (آزمون وکالت ۱۳۹۰)

- (۱) عام بدلی (۲) عام مجموعی (۳) عام افرادی (۴) مخصّص منفصل

☑ گزینه ۳ صحیح است.

۴۲۹. کدام مورد از اقسام «عام مجموعی» است؟ (آزمون وکالت ۱۴۰۳)

- (۱) هرگاه تمام شرکا به تقسیم مال مشترک راضی باشند تقسیم به نحوی که شرکا تراضی نمایند به عمل می‌آید.
(۲) حق مطالبه حد قذف به همه وارثان به جز زن و شوهر منتقل می‌شود و هر یک از ورثه می‌تواند آن را مطالبه کند.
(۳) کلیه معاملات تجار تجارتی است.
(۴) هر یک از زن و مرد می‌تواند برای عقد نکاح به غیر وکالت بدهد.

☑ گزینه ۱ صحیح است.

عام مجموعی: هرگاه حکم مجموع افراد من حیث المجموع تعلق بگیرد یعنی حکم بر همه افراد به صورت مجموع و با هم بار شود در نتیجه فقط یک امتثال (اطاعت) وجود دارد ولی به تعداد افراد آن موضوع، عصیان (نافرمانی) امکان دارد.

۴۳۰. ۴۲۹ - در کدام مورد زیر، عام، مصداق عام بدلی است؟ (آزمون وکالت ۱۳۹۹)

- (۱) عقد فاسد، اثری در تملک ندارد.
(۲) برای رسمیت یافتن جلسه، حضور همه اعضای هیئت مدیره لازم است.
(۳) حق مطالبه حد قذف به همه وارثان به جز زن و شوهر منتقل می‌شود و هر یک از ورثه می‌تواند آن را مطالبه کند، هر چند دیگران عفو کرده باشند.
(۴) در جرایم قابل گذشت، حق گذشت به وراث قانونی متضرر از جرم منتقل و در صورت گذشت همگی وراث، تعقیب، رسیدگی و اجرای مجازات متوقف می‌شود.

☑ گزینه ۳ صحیح است.

عام بدلی: چنانچه حکمی به موضوع عامی تعلق گیرد ولی به نحوی که منظور یک فرد غیرمعین از همه افراد عام باشد نه همه افراد و نه مجموع آنها. عام بدلی با کلماتی مانند: یکی، یا، هر یک شناخته می‌شود.

هرگاه دلیل عام و دلیل خاص در ظاهر با هم موافق باشند، بدین معنا که هر دو ایجابی یا هر دو سلبی باشد حکم آن است که هم به عام و هم به خاص عمل می‌شود.

مثل: علماء را احترام کن (عام) و علمای فقه را احترام کن (خاص) در اینجا دلیل خاص با دلیل عام تعارض ندارد تا یکی از آنها بر دیگری مقدم شود و دیگری کنار گذاشته شود بلکه دلیل خاص برای تأکید بیشتر عام یا چیز دیگری است.

اما وقتی دلیل عام و خاص در ظاهر، مخالف هم باشند، بدین معنا که عام ایجابی و خاص سلبی باشد. مثل: علماء را احترام کن (عام) و علمای فاسق را احترام نکن (خاص) حکم آن است که عام را بر خاص حمل نموده و توسط دلیل خاص، عام را تخصیص می‌زنیم. زیرا در صورت حمل کردن عام بر خاص، عرفاً بین دلیل عام و خاص جمع کرده‌ایم.

۵۴۲. در کدام گزینه اجمال مخصّص از نظر مصداق موجب اجمال عام می‌شود؟ (ارشد سراسری ۱۳۹۲)

- (۱) مخصّص منفصل. (۲) مخصّص متصل و منفصل. (۳) مخصّص متصل. (۴) اجمال مخصّص از نظر مصداق، موجب اجمال عام نمی‌شود.
- ☒ گزینه ۱ صحیح است.

گفتار ششم - «مطلق، مقید، مجمل و مبین»

(تعاریف، فرق عام و مطلق، مقدمات حکمت، تکلیف به مجمل)

۵۴۳. عبارت «غیرمسلم» برای وصی در ماده ۱۱۹۲ قانون مدنی که می‌گوید: «ولی مسلم نمی‌تواند برای امور

مولی علیه خود وصی غیرمسلم معین کند» مصداق کدام اصطلاح است؟ (آزمون وکالت ۱۳۸۸)

- (۱) مقید (۲) مخصّص (۳) خاص (۴) ناسخ
- ☒ گزینه ۱ صحیح است.

مقیّد (به کسر یاء) اسم فاعل می‌باشد که کلمه یا جمله‌ای را قید می‌زند.

مقیّد (به فتح یاء) اسم مفعول می‌باشد کلمه یا جمله‌ای که قید خورده است.

در ماده ۱۱۹۲ ق.م در «وصی غیرمسلم» وصی مقیّد (به فتح یاء) و غیرمسلم مقیّد (به کسر یاء) می‌باشد.

۵۴۴. عبارت «دائم» برای «نکاح» در ماده ۱۰۶۹ ق.م که می‌گوید: «.....» در نکاح دائم، شرط خیار نسبت به

صداق، جایز است.....» مصداق کدام اصطلاح می‌باشد؟ (آزمون وکالت ۱۳۸۹)

- (۱) مطلق (۲) مقیّد (به فتح یاء) (۳) مقیّد (به کسر یاء) (۴) خاص
- ☒ گزینه ۱ صحیح است.

۵۴۵. تفاوت دلالت عام بر عموم و مطلق بر اطلاق، در چیست؟ (آزمون وکالت ۱۳۸۲)

(۱) تفاوتی در دلالت ندارند.

(۲) دلالت هر دو، متکی به «اصالة الظهور» است.

(۳) دلالت عام، مطابقی و دلالت مطلق، التزامی است.

(۴) دلالت عام بر عموم، وضعی و دلالت مطلق بر اطلاق، بر اساس مقدمات حکمت است.

☑ گزینه ۴ صحیح است.

فرق عام و مطلق:

۱. ظهور عام در عموم، ناشی از دلالت وضعی لفظی است در حالی که، دلالت مطلق بر اطلاق به واسطه مقدمات حکمت است.

۲. دلالت عام بر عموم، شامل افراد متعددی می‌شود ولی در دلالت مطلق بر اطلاق، تأکید روی احوال و عوارض و کیفیات است.

۳. شمول عام، غالباً افرادی و استغراقی است، ولی شمول مطلق، بدلی است.

۴. عام پس از تخصیص از عمومیت می‌افتد، در حالی که مطلق می‌تواند از جهتی مقید شود و از جهات دیگر بر اطلاق خود باقی بماند.

۵. در تعارض میان عام و مطلق، مطلق مقدم است چون دلالت مطلق، عقلی است.

۵۴۶. دلالت «الفاظ عام بر عموم» و «مطلق بر اطلاق»، به ترتیب، چگونه است؟ (آزمون وکالت ۱۳۹۶)

(۱) به تبادر - به اصالة الظهور

(۲) مطابقی - التزامی

(۳) مبتنی بر بنای عقلا - مبتنی بر بنای عقلا

(۴) وضعی - به مقدمات حکمت

☑ گزینه ۴ صحیح است.

اصولی‌ها میان عام و مطلق تفاوت‌هایی قائل شده‌اند که عبارت است از ظهور عام در عموم ناشی از دلالت وضعی لفظی است در حالی که دلالت مطلق بر اطلاق به واسطه مقدمات حکمت است.

۵۴۷. در خصوص ماده ۹۶۰ قانون مدنی که مقرر می‌دارد «هیچ‌کس نمی‌تواند از خود سلب حریت کند»، چه

می‌توان گفت؟ (آزمون وکالت ۱۳۹۷)

(۱) «هیچ‌کس» و «حریت» هر دو از الفاظ عموم هستند.

(۲) «هیچ‌کس» و «حریت» هر دو از الفاظ مطلق هستند.

(۳) «هیچ‌کس» مصداق لفظ عام و «حریت» اصطلاحاً مطلق است.

(۴) دلالت «هیچ‌کس» بر شمول بر مبنای مقدمات حکمت است؛ اما دلالت «حریت» بر شمول به خود لفظ حریت است.

☑ گزینه ۳ صحیح است.

هیچ‌کس مختص لفظ عام است و حدیث اصطلاحاً مطلق.

گفتار اول - «دلیل اول: قرآن»

۵۹۱. ادلهٔ استنباط احکام در فقه شیعه عبارتست از: (آزمون وکالت آبان ۱۳۸۴)

- (۱) قرآن، سنت، عرف، عقل
(۲) قرآن، سنت، اجماع، قیاس
(۳) قرآن، سنت، اجماع، عقل
(۴) قرآن، سنت، قانون، رویهٔ قضایی
- ☒ گزینه ۳ صحیح است.

۵۹۲. از نظر اصولی، مهم‌ترین دلیل استنباط، است. (آزمون وکالت آذر ۱۳۸۷)

- (۱) اجماع (۲) سنت (۳) عقل (۴) قرآن
- ☒ گزینه ۴ صحیح است.

۵۹۳. کدام یک از عبارات ذیل صحیح است؟ (آزمون وکالت آذر ۱۳۸۷)

- (۱) قرآن قطعی‌الصدور و قطعی‌الدلالة است.
(۲) قرآن قطعی‌الصدور و ظنی‌الدلالة است.
(۳) قرآن ظنی‌الصدور و قطعی‌الدلالة است.
(۴) قرآن ظنی‌الصدور و ظنی‌الدلالة است.
- ☒ گزینه ۲ صحیح است.

۵۹۴. مراد از قطاع در بحث اصولی قطع قطاع، چه کسی است؟ (ارشد خانواده/سراسری ۱۳۸۷)

- (۱) کسی که زیاد از اسباب غیرعادی، قطع پیدا می‌کند.
(۲) کسی که زیاد از اسباب غیرعادی، قطع به نجاست پیدا می‌کند.
(۳) کسی که از طریق علوم غریبه، قطع پیدا می‌کند.
(۴) کسی که دیر و به نحو غیرمتعارف، قطع به امثال پیدا می‌کند.
- ☒ گزینه ۱ صحیح است.

قطاع (بر وزن قصاب) به کسی گویند که به دلیل سادگی ذهن، بیشتر از متعارف در مسایل گوناگون، قطع پیدا می‌کند. به بیان دیگر سریع‌القطع است نه کثیرالقطع.

۵۹۵. مقصود از «ظن» حالت نفسانی انسان است: (آزمون وکالت ۱۳۸۰)

- (۱) بین جهل و شک (۲) بین شک و قطع (۳) در حال حیرت (۴) دچار کثرت شک
- ☒ گزینه ۲ صحیح است.

حالت نفسانی انسان به ترتیب عبارتند از:
قطع (۱۰۰٪)

بنابراین روایات تفسیر به رأی را محکوم نموده و تمسک به ظواهر تفسیر نیست تا روایات آن را محکوم کرده باشند.

گفتار دوم - «دلیل دوم و سوم: سنت و اجماع»

۶۰۲. برای اثبات حجیت خبر واحد به کدام آیه یا آیات استدلال شده است؟ (ارشد خانواده/سراسری ۱۳۸۷)

- (۱) آیه الکتمان (۲) آیه النبأ (۳) آیه النفر (۴) همه موارد

✓ گزینه ۴ صحیح است.

۶۰۳. اقسام خبر واحد عبارتست از: (آزمون وکالت آبان ۱۳۸۴)

- (۱) متواتر، موثق، قوی، ضعیف (۲) متواتر، حسن، موثق، ضعیف
(۳) متواتر، حسن، قوی، موثق (۴) صحیح، حسن، موثق، ضعیف

✓ گزینه ۴ صحیح است.

۶۰۴. روایتی را که همه راویان آن امامی بوده و در کتب رجال مدح شده باشند، اما به عدالت آنها تصریح نشده باشد، چه می‌نامند؟ (آزمون وکالت ۱۳۹۶)

- (۱) موثق (۲) حسن (۳) صحیح (۴) ضعیف

✓ گزینه ۲ صحیح است.

خبر حسن: خبر واحدی که راویان آن، همه دوازده امامی و ممدوح باشند لکن بعضی از آنها توثیق نشده باشند.

۶۰۵. به نظر اصولیون، خبر فرد عادل واحد: (آزمون وکالت آذر ۱۳۸۴)

- (۱) حتی اگر افاده ظن ننماید حجت و معتبر است.
(۲) تنها در احکام، آن هم در صورت افاده ظن معتبر است.
(۳) در موارد فقدان بینه، هم در احکام و هم در موضوعات حجت است.
(۴) هم در موضوعات و هم در احکام، در صورتی که افاده ظن کند حجت و معتبر است.

✓ گزینه ۲ صحیح است.

تنها در احکام، آن هم در صورت افاده ظن، خبر فرد عادل واحد، معتبر است.

۶۰۶. اگر معصوم (ع) عملی را ترک کند، چه چیزی را می‌توان از رفتار ایشان، استنباط کرد؟ (آزمون وکالت ۱۳۹۸)

گفتار سوم - «دلیل چهارم: قیاس»

۶۵۲. قیاس چیست؟ (آزمون وکالت ۱۳۷۲)

- (۱) توجه به ملاک منصوص حکمی برای اثبات حکم در موضوع دیگر
 - (۲) تسری حکمی از یک موضوع به موضوع دیگر به لحاظ وجه یا وجوه مشترک میان آن دو موضوع
 - (۳) استفاده حکم موضوعی به لحاظ اولویت و اثبات و تعمیم آن به موارد و موضوعات دیگر
 - (۴) استنباط ملاکات شرعی و یا قانونی احکام که موجب درک منظور شارع و قانون‌گذار
- ✓ گزینه ۲ صحیح است.

قیاس یا قیاس مساوات مرادف مفهوم موافق مساوی است، که در این مفهوم موافق مساوی، موضوع متعددی که دارای حکم واحد می‌باشد مورد بحث و بررسی قرار می‌گیرد.

۶۵۳. قیاس مساوات آن است که (آزمون وکالت ۱۳۷۴)

- (۱) ملاک حکم مقیّس علیه عیناً در مقیّس موجود بوده و حکم اولی را به دومی تسری دهند.
 - (۲) ملاک حکم مقیّس علیه در قانون، معین شده باشد.
 - (۳) ملاک حکم مقیّس علیه ظناً استنباط شده و با وجود آن در مقیّس، قیاس انجام گردد.
 - (۴) در اثر قیاس، حکمی مساوی و مشابه برای مقیّس علیه و مقیّس، منظور گردد.
- ✓ گزینه ۱ صحیح است.

۶۵۴. قیاس در اصطلاح فقه عبارتست از: (آزمون وکالت ۱۳۷۷)

- (۱) اثبات حکم موضوعی برای موضوع دیگر به لحاظ وجود مشترکاتی میان آن دو موضوع.
 - (۲) تشخیص مصادیق یک موضوع کلی و اثبات حکم کلی بر مصادیق آن.
 - (۳) مقایسه میان احکام وجوبی و تحریمی و انتزاع احکام وضعی از آنها.
 - (۴) مقایسه میان دو موضوع که دارای حکم واحدی هستند.
- ✓ گزینه ۱ صحیح است.

۶۵۵. مقصود از «قیاس» که در فقه امامیه به ویژه در امور کیفری، معتبر نیست: (آزمون وکالت آذر ۱۳۸۴)

- (۱) قیاس منصوص العلة است.
 - (۲) همان تمثیل در اصطلاح علمای علم منطق است.
 - (۳) همان قیاس منطقی است که همواره مفید ظنّ است.
 - (۴) مواردی از قیاس منطقی است که مفید علم و قطع نباشد.
- ✓ گزینه ۲ صحیح است.

✓ گزینه ۴ صحیح است.

هرگاه جامع یا علت در فرع قوی تر از اصل باشد، در آن صورت قیاس فرع بر اصل را قیاس اولویت یا قیاس به طریق اولی یا فحوی الخطاب و یا مفهوم موافق نامند. علامه حلی قیاس اولویت را از باب مفهوم حجت می‌داند اما امام خمینی به دلیل ظهورات الفاظ قائل به جمعیت قیاس اولویت است. لازم به ذکر است آنچه را منطقی، تمثیل یا تشبیه مناسبت حکم اولی را به حکم دومی سرایت دادن می‌نامد اصولی و فقیه قیاس می‌گوید. پس قیاس منطقی با قیاس اصولی و فقهی کاملاً متفاوت است. آنچه را منطقی قیاس می‌داند، اصولی و فقیه دلیلی معتبر و قطعی می‌شمارد و به نام برهان و دلیل از آن یاد می‌کند.

۶۶۸. وحدت ملاک، معادل کدام یک از اصطلاحات ذیل است؟ (آزمون وکالت آبان ۱۳۸۴)

(۱) تحقیق مناط (۲) تخریج مناط (۳) تنقیح مناط (۴) قیاس مع الفارق

✓ گزینه ۲ صحیح است.

وحدت ملاک: وحدت ملاک اصطلاحی است که، در حقوق اسلامی کمتر به کار رفته است؛ در واقع بیشتر حقوق‌دانان جدید آن را به کار برده‌اند. به نظر می‌رسد می‌توان آن را معادل اصطلاح تخریج مناط و در شمار قیاس مستنبط‌العله دانست. ولی اگر علت مصرّح باشد، در این صورت وحدت ملاک اصطلاحی است، مرادف اصطلاح اتحاد طریق و از نوع قیاس منصوص‌العله محسوب می‌شود.

۶۶۹. اگر علت حکم همراه آن بیان نشود و مجتهد به جست‌وجوی آن بپردازد و سپس در هر موضوع دیگر که این علت را یافت حکم را به آن سرایت دهد در اصطلاح چه می‌نامند؟ (آزمون وکالت ۱۴۰۳)

(۱) تنقیح مناط (۲) تخریج مناط (۳) وحدت ملاک (۴) تحقیق مناط

✓ گزینه ۲ صحیح است.

تخریج در لغت به معنای استخراج و استنباط است. مناسبت: به معنای ملایمت و ناسازگاری می‌باشد. اخاله: به معنی خیال و پندار است. منظور از این اصطلاحات آن است که حکمی معلوم باشد، ولی علت آن بیان نشده باشد و با خیال و پندار و با توجه به مناسبت بین حکم و وصفی، علت و مناط حکم را استنباط می‌کنیم. در واقع استنباط علت را تخریج مناط گویند. این نوع از قیاس مستنبط‌العله است که در حجیت آن، بین شیعه و اهل سنت محل اختلاف است. مثال لایق‌ضی القاضی و هو غضبان

۶۷۰. تنقیح مناط یعنی (ارشد آزاد ۱۳۹۱)

(۱) پی‌بردن به وجود علت (۲) پی‌بردن به عدم علت (۳) استنباط علت (۴) تعیین علت

✓ گزینه ۴ صحیح است.

۴) با تکیه بر داوری‌های عقل عرفی، می‌توان همه احکام شرع را استنباط کرد.

☑ گزینه ۱ صحیح است.

مقصود از قاعده ملازمه که به ملازمه حکم عقل و شرع معروف است و به عبارت «کَلَّ ماحکم به العقل حکم به الشرع و کَلَّ ماحکم به الشرع حکم به العقل» بیان می‌شود این است که هر جا عقل یک «مصلحت» و یا یک «مفسده» قطعی را کشف کند به دلیل «لَمّی» و از راه استدلال و از علت به معلول حکم می‌کنیم که شرع نیز در اینجا حکمی دایر بر استیفای آن مصلحت و یا دفع آن مفسده دارد هرچند آن حکم از طریق نقل به ما نرسیده باشد و هرجا شرع حکم وجوبی یا تحریمی یا استحبابی یا کراهتی بدهد ما به دلیل آن و از راه استدلال از معلول به علت کشف می‌کنیم که مصلحت و مفسده‌ای در کار است هرچند عقل ما از وجود آن مصلحت یا مفسده آگاه نباشد.

۶۷۹. مقصود از اصل «عدم تداخل اسباب»، کدام مورد است؟ (آزمون وکالت ۱۳۹۹)

- ۱) هم دو عامل حقوقی اثر گذار و هم نتیجه آن دو، با یکدیگر تداخل نمی‌کنند.
- ۲) قاعده‌ای صرفاً فلسفی است و به اجماع دانشمندان اصولی، در فقه و حقوق، مطلقاً کاربرد ندارد.
- ۳) هرگاه دو سبب، منشأ اثر شرعی یا حقوقی باشند، هر سبب به طور مستقل، آن اثر را پدید می‌آورد.
- ۴) هرگاه دو سبب، دو نتیجه جداگانه را در پی داشته باشند، آن دو نتیجه با یکدیگر تداخل نمی‌کنند.

☑ گزینه ۳ صحیح است.

تداخل اسباب در اصطلاح علم اصول به معنای اشتراک چندین سبب در تاثیر بر یک مسبب است پرسشی مطرح است آیا اصل بر تداخل اسباب بر یک مسبب است یا اصل بر عدم تداخل آنهاست؟
قول معروف، اصل عدم تداخل اسباب و مسببات است.
منظور از عدم تداخل اسباب، تکرار و تعدد مسبب به تکرار و تعدد اسباب است خواه از یک نسخ باشند. مثل چند بار ادرار کردن و یا چند نوع مثل ادرار کردن، خوابیدن و... هر کدام سبب وجوب وضو برای نماز است و منظور از عدم تداخل مسببات، کافی نبودن یک مسبب از اسباب متعدد است.
در حقوق، تعدد شرط و وحدت جزا و حاصل از آن بحث تداخل یا عدم تداخل اسباب و مسببات است. اصولاً اسباب و مصوبات تداخل نمی‌کنند خواه جز قابل تکرار باشد، خواه غیرقابل تکرار مگر اینکه دلیلی بر تداخل وجود داشته باشد (به مبحث جمله شرطیه رجوع شود)

گفتار چهارم - «دلیل پنجم: عقل»

۶۸۰. گرفتن گذرنامه برای رفتن به حج، جزء کدام مقدمه محسوب می‌گردد؟ (ارشد آزاد ۱۳۹۱)

- ۱) وجود ۲) وجوب ۳) صحت ۴) نفوذ

☑ گزینه ۱ صحیح است.

مقدمه وجود، یا مقدمه واجب یا مقدمه وجود واجب، هر سه به یک معناست. عبارت است از این که

- (۳) اگر به سبب قرائن خارجی تأیید شوند.
(۴) به دلیل آیهٔ شریفه: (اطيعوا اللهَ واطيعوا الرسول).
☑ گزینه ۱ صحیح است.

گفتار ششم - امارات

(تعریف دلیل، اماره، اصل، اصل مُثبِت)

۷۲۵. بند ۲ ماده ۵۱ ق.آ.د.م که اقامتگاه مدعی‌علیه را با قول مدعی احراز می‌کند مصداق کدام مورد است؟
(آزمون وکالت ۱۳۸۹)
(۱) دلیل به معنای اخص (۲) اصل (۳) اماره (۴) موارد ۱ و ۳
☑ گزینه ۳ صحیح است.

قاعدۀ غلبه: مبنای امارات، قاعدۀ غلبه می‌باشد. غلبه وضعی است که اکثر افراد یک صنف یا یک نوع دارا می‌باشند. مثلاً چون غالب امین‌ها، خیانت به مال مورد ودیعه نمی‌کنند، غلبه در باب امین، انتفاء خیانت است.

غلبه مبنای تمام امارات قانونی است، چنان‌که مبنای ماده ۵ قانون تجارت و ماده ۳۵ قانون مدنی غلبه است. چنان‌که غالب معاملات یک تاجر، تجارتی است و غالب تصرفات از طرف مالکین است.

۷۲۶. مبنای مادهٔ ۳۵ قانون مدنی که می‌گوید: «تصرف به عنوان مالکیت، دلیل مالکیت است مگر آن که خلاف آن ثابت شود» قاعدۀ (آزمون وکالت ۱۳۷۹)
(۱) استصحاب (۲) تبادل (۳) غلبه (۴) عموم و خصوص من وجه است.
☑ گزینه ۳ صحیح است.

۷۲۷. ید و تصرف در چه شرایطی امارۀ مالکیت متصرف است؟ (آزمون وکالت ۱۳۸۵)
(۱) ید و تصرف مالکانه در تمام موارد امارۀ مالکیت ذوالید است.
(۲) ید و تصرف مالکانه امارۀ مالکیت ذوالید است، مگر آن که معلوم شود که منشأ نامشروع داشته است.
(۳) ید و تصرف مالکانه با احراز مشروعیت منشأ آن امارۀ مالکیت متصرف است.
(۴) ید و تصرف مالکانه در صورتی که دعوای برخلاف آن اقامه نشود امارۀ مالکیت متصرف است.
☑ گزینه ۲ صحیح است.

۷۲۸. اعتبار اماره به این دلیل است که می‌باشد. (آزمون وکالت ۱۳۸۰)
(۱) موجب رفع حیرت (۲) نوعاً کاشف از واقع (۳) تعبداً به حکم قانون معتبر (۴) گاهی رافع حیرت و گاهی کاشف از واقع
☑ گزینه ۲ صحیح است.

گفتار اول - «اصل برائت»

۷۷۳. جمله «الاصلُ دلیلٌ حیث لا دلیل» کدام یک از انواع عموم و اطلاق است؟ (آزمون وکالت ۱۳۸۲)

- (۱) عام استغراقی است. (۲) عام بدلی است. (۳) عام مجموعی است. (۴) مطلق است.

✓ گزینه ۴ صحیح است.

در قاعده «الاصل دلیلٌ حیث لا دلیل» اصل، به طور مطلق ذکر شده است. اصل در لغت به معنای پایه و ریشه است.

معانی پنج‌گانه «اصل» در علم اصول:

۱. اصل در مقابل فرع است (مبحث قیاس)
 ۲. قاعده مانند این که گفته می‌شود اصل در اشیاء پاک بودن است. یعنی قاعده طهارت جاری است.
 ۳. دلیل مانند این که گفته می‌شود عقد لازم است و الاصل فیه، قوله تعالی «أوفوا بالعقود».
 ۴. ظاهر مانند این که گفته می‌شود اصل در استعمال حقیقت است، یعنی ظاهر حال گوینده نشان می‌دهد که معنای حقیقی را اراده کرده است. نام دیگر ظاهر، راجح می‌باشد.
- استصحاب مانند این که در موردی که شک در انتقال مالی از یکی به دیگری پیدا شود گفته می‌شود اصل، عدم انتقال است یعنی عدم انتقال را استصحاب می‌کنیم.

۷۷۴. کدام یک از موارد زیر، تخصیص، دلیل حجیت قطع محسوب می‌شود؟ (ارشد سراسری ۱۳۸۹)

- (۱) این که شارع کسی را متنّه کند که قطع او درست نیست.
- (۲) نهی عامی از تقلید مجتهدی که از راه‌های غیرعادی قطع به حکم پیدا می‌کند.
- (۳) این که شارع قاضی را از حکم کردن بر اساس قطع بیّنه حاصل از یک طریق خاص، نهی کند.
- (۴) هیچ یک تخصیص محسوب نمی‌شود.

✓ گزینه ۴ صحیح است.

۷۷۵. از ملاک‌های تشخیص مدّعی از مُنکر، مخالفت و یا موافقت اظهارات ایشان با اصل است. مقصود از این

اصل چیست؟ (آزمون وکالت ۱۳۸۳)

- (۱) اصل عدم (۲) اصل برائت (۳) اصل استصحاب (۴) اصل جاری در مورد دعوی و بر حسب مورد.

✓ گزینه ۴ صحیح است.

قاضی در هر دعوایی مطابق همان مسأله، اصل مربوط را باید بر حسب مورد جاری کند. در این صورت هر شخصی که ادعایش مخالف اصل باشد، مدعی و طرف مقابل، منکر خواهد بود.

۷۷۶. جواز تصرف انسان در اشیاء ناشی از اصالة..... است. (آزمون وکالت ۱۳۸۰)

- (۱) حکمیه در اثر فقدان نص
(۲) حکمیه در اثر اجمال نص
(۳) موضوعیه
(۴) حکمیه در اثر تعارض نصوص

✓ گزینه ۲ صحیح است.

که هرگاه ندانیم مراد از «غناء» صدای مطرب (طرب‌انگیز) است یا صدای دارای ترجیع (تحریر زدن). بین اصولی‌ها اختلاف است. اخباری‌ها اعتقاد به احتیاط دارند. اصولی‌ها برائت را پذیرفته‌اند.

۸۳۰. اگر شک کنیم عبادتی مشروط به استقبال قبله است یا نه، کدام مورد جاری است؟ (ارشاد سراسری ۱۳۸۹)

- (۱) استصحاب اشتغال ذمه
(۲) استصحاب وجوب
(۳) برائت از شرطیت
(۴) قاعده اشتغال

✓ گزینه ۳ صحیح است.

۸۳۱. بنابر نظر مشهور در تعارض اماره با کدام اصل عملی، اماره از باب حکومت بر اصل مقدم می‌گردد: (آزمون وکالت ۱۴۰۲)

- (۱) برائت عقلی
(۲) برائت شرعی
(۳) تخییر
(۴) احتیاط

✓ گزینه ۲ صحیح است.

در تعارض امارات و اصول؛ اماره مقدم است و مشهور این تقدم را از باب حکومت می‌دانند مانند تعارض خبر واحد ثقة با اصل برائت شرعی.

۸۳۲. در کدام اصول عملیه حاکم تنها شرع است؟ (ارشاد آزاد ۱۳۸۹)

- (۱) اصالة الطهارة
(۲) اصالة التخییر
(۳) اصالة البرائة
(۴) اصالة الاحتیاط

✓ گزینه ۱ صحیح است.

اصل تخییر، اصل عقلی است.

اصل برائت، هم عقلی است و هم شرعی.

اصل احتیاط، هم عقلی است و هم شرعی.

اما مستند طهارت نظر حاکم شرع می‌باشد.

۸۳۳. موضوع برائت عقلی و شرعی به ترتیب کدام است؟ (ارشاد آزاد ۱۳۸۹)

- (۱) دفع عقاب، رفع عقاب
(۲) رفع عقاب، عدم العلم
(۳) عدم العلم، دفع عقاب
(۴) اباحه عقلی نفی عقاب

✓ گزینه ۲ صحیح است.

از واقعیتی است). فرض قانونی دو قسم است: قسمتی که مقنن آن را از عرف می‌گیرد مانند قرعه و قسمتی که خود آن را تاسیس می‌کند مانند مدلول ماده ۱۰۲۴ قانون مدنی.

۸۴۲. مطابق ماده ۳۱۰ قانون مدنی: «اگر کسی که مالی به عاریه یا به ودیعه و امثال آنها در دست اوست، منکر گردد، از تاریخ انکار در حکم غاصب است». با توجه به ماده ۳۰۸ قانون مدنی که غصب را استیلاء بر حق غیر به نحو عدوان معرفی کرده است، ماده ۳۱۰ ناظر به کدام مورد است؟ (آزمون وکالت ۱۳۹۵)

- (۱) فرض قانونی (۲) اماره قانونی (۳) اصل عملی (۴) اماره قضایی

☑ گزینه ۱ صحیح است.

فرض قانونی؛ ضابطه‌ای است که قانون وضع کرده است. این ضابطه و قاعده در صورتی به کار می‌رود که امر قضایی مجهول باشد. این قاعده صرفاً، موضوعیت دارد نه طریقت، یعنی مقنن در ارائه آن اصلاً به احرار واقع نظر ندارد. مانند مواد ۱۰۹-۱۵۷-۱۰۲۴ ق.م. لازم به ذکر است ماده ۳۵ ق.م. اماره است نه فرض قانونی.

گفتار دوم - «اصل تخییر»

۸۴۳. طبق ماده ۶۶۹ قانون مجازات اسلامی، کیفر تهدید، شلاق یا زندان است. چنین کیفری مصداق چه نوع تخییری است؟ (آزمون وکالت ۱۳۹۰)

- (۱) تخییر بین محذورین (۲) تخییر بین دو حکم متزاحم
(۳) تخییر بین دو دلیل متعارض (۴) تخییر بین افراد واجب مخیر

☑ گزینه ۴ صحیح است. توضیح:

تخییر بین افراد واجب مخیر نوعی از واجب تخییری است بدین نحو است که دو یا چند چیز مورد یک خطاب و یک تکلیف، قرار گیرند. مانند افراد کفارات در قضای روزه عمدی یا مثل ماده ۲۸۲ قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲ که مقرر می‌دارد:

حد محاربه یکی از این چهار چیز است: قتل، آویختن به دار، قطع دست راست و پای چپ، نفی بلد

۸۴۴. در ماده ۶۹۹ قانون مجازات اسلامی، قانون‌گذار برای جرم تهدید به قتل، مجازات شلاق یا زندان تعیین کرده است. اختیار قاضی در انتخاب یکی از این دو، مبتنی بر کدام نوع از تخییر است؟ (آزمون وکالت ۱۳۹۶)

- (۱) تخییر در موارد دوران بین محذورین (۲) تخییر بین دو حکم متزاحم
(۳) تخییر بین افراد واجب تخییری (۴) تخییر واقعی یا قانونی

☑ گزینه ۳ صحیح است.

تأخیر بین افراد واجب مخیر نوعی از واجب تخییری است. بدین نحو است که دو یا چند چیز، مورد یک

می‌باشد.

۸۶۱. یحکم بالتخیر فی دوران الأمر (ارشاد سراسری ۱۳۸۸)

- (۱) بین الوجوب و الکراهة
(۲) بین الوجوب والاستحباب
(۳) بین الحرمة و غیر الوجوب
(۴) بین الوجوب والحرمة
- ☒ گزینه ۴ صحیح است.

اصل تخیر در جایی جاری می‌شود که اصل تکلیف معلوم بوده و شک در مکلف‌به باشد و احتیاط هم به خاطر دوران امر میان دو محذور (وجوب و حرمت) ممکن نباشد مانند این که امر دائر میان وجوب و حرمت باشد، مثلاً شک کنیم که نماز جمعه واجب است یا حرام.

۸۶۲. در تعارض بین دلیل وجوب صوم و حرمت صوم، چه اصلی جاری می‌شود؟ (ارشاد سراسری ۱۳۹۰)

- (۱) احتیاط (۲) استصحاب (۳) برائت (۴) تخیر
- ☒ گزینه ۴ صحیح است.

۸۶۳. اگر بدانیم صدقه دادن مستحب است و ندانیم آیا صدقه به شخصی خاص واجب است یا حرام، در این صورت..... (ارشاد سراسری ۱۳۹۲)

- (۱) مخیر بین صدقه و ترک آن هستیم.
(۲) اصل تکلیف ثابت است و باید احتیاط کرد.
(۳) تقیید ثابت نشده است لذا صدقه مستحب است.
(۴) صدقه به این شخص امر دارد، ولی نمی‌توان حکم به وجوب یا استحباب کرد.
- ☒ گزینه ۱ صحیح است.

گفتار سوم - «اصل احتیاط و اشتغال»

۸۶۴. کدام اصل در علم اجمالی جاری است؟ (آزمون وکالت ۱۳۸۸)

- (۱) احتیاط (۲) استصحاب (۳) برائت (۴) عدم
- ☒ گزینه ۱ صحیح است.

در اصل احتیاط ما الزام و نوع الزام را می‌دانیم، ولی در متعلق آن شک داریم به بیان دیگر، اصل تکلیف معلوم می‌باشد، اما در مکلف‌به شک داریم و احتیاط نیز ممکن است.

۸۶۵. ماده ۱۰۷۹ ق. که می‌گوید: «مهر باید بین طرفین تا حدی که رفع جهالت آنها بشود، معلوم باشد» مصداق

گفتار چهارم - «اصل استصحاب»

(عناصر آن، اقسام استصحاب، شک ساری یا قاعده یقین، تعارض بین اقسام آن)

۹۲۴. استصحاب چیست؟ (آزمون وکالت ۱۳۷۲)

- ۱) اثبات حکم متیقن برای موضوعی که شک در بقای آن داریم.
- ۲) فرض بقای امر متیقن سابق که در زمان لاحق، مورد شک قرار گرفته است.
- ۳) هرگاه در بقای حکم یا موضوعی تردید شود، بقای آن را اثبات می‌کند.
- ۴) یقین سابق و شک لاحق در مورد حکم شرع یا قانون.

✓ گزینه ۲ صحیح است.

استصحاب در لغت، به معنای به همراه داشتن و همراهی است.
استصحاب در اصطلاح، عبارت است از «الحکم بإبقاء ماکان» (حکم به بقای آن چه پیش‌تر وجود داشته).
مبنای اصل استصحاب، روایت امام جعفر صادق (ع) است که می‌فرماید: «لا تنقض الیقین بالشک بل أنقضه بیقین آخر.....».
عناصر استصحاب عبارتند از:

۱. یقین سابق
۲. شک لاحق
۳. وحدت متیقن و مشکوک (وحدت موضوع)
۴. تعدد زمان متیقن و مشکوک
۵. تقدم زمان متیقن بر زمان مشکوک
۶. وحدت زمان شک و یقین
۷. فعلیت یقین و شک

۹۲۵. کدام گزینه، رکن استصحاب، نیست؟ (ارشد خانواده/سراسری ۱۳۸۸)

- ۱) سبق زمان حدوث یقین بر زمان حدوث شک
- ۲) اتحاد موضوع یقین و شک
- ۳) فعلیت یقین و شک
- ۴) تقدم متیقن بر مشکوک

✓ گزینه ۱ صحیح است.

۹۲۶. کدام مورد، از شرایط جریان اصل استصحاب نیست؟ (آزمون وکالت ۱۳۹۹)

- ۱) تعدد زمان متیقن و مشکوک
- ۲) تقدم زمان متیقن بر زمان مشکوک
- ۳) تقدم زمان یقین بر شک
- ۴) وحدت متعلق یقین و شک

✓ گزینه ۳ صحیح است.

(۴) متعلق یقین و شک و نیز زمان حدوث یقین و شک باید متفاوت باشند.

☑ گزینه ۱ صحیح است.

۱۰۶۸. کدام فرض مجرای قاعده شک ساری است؟ (ارشاد سراسری ۱۳۹۰)

- (۱) اتحاد یقین و مشکوک از جهت زمان
(۲) اتحاد متیقن و مشکوک از جهت ذات
(۳) اتحاد متیقن و مشکوک از جهت ذات و زمان
(۴) اختلاف متیقن و مشکوک از جهت ذات و زمان

☑ گزینه ۳ صحیح است.

۱۰۶۹. ثبوت حالت سابقه در استصحاب به چه چیزی ممکن است؟ (ارشاد سراسری ۱۳۹۱)

- (۱) قطع و خصوص بیّنه از میان امارات.
(۲) هر حجت شرعی.
(۳) قطع، به دلیل این که روایت می‌گوید: «لا تنقض الیقین بالشک».
(۴) بیّنه و قطع.

☑ گزینه ۲ صحیح است.

۱۰۷۰. اگر شک کنیم شخصی خانه را یک سال اجاره کرده یا دو سال (ارشاد سراسری ۱۳۹۲)

- (۱) شک در مقتضی است و استصحاب بقاء اجاره جاری نمی‌شود.
(۲) شک در رافع جواز تصرف است و استصحاب بقاء اجاره جاری می‌شود.
(۳) شبهه موضوعیه است و استصحاب بقاء اجاره جاری نمی‌شود.
(۴) شک در حکم جواز تصرف است که حکمی جزئی می‌باشد و استصحاب بقاء اجاره جاری می‌شود.

☑ گزینه ۱ صحیح است.

۱۰۷۱. در کدام مورد، استصحاب جاری می‌شود؟ (ارشاد سراسری ۱۳۹۲)

- (۱) استصحاب بقاء ملکیت.
(۲) استصحاب وجوب نماز جمعه در زمان غیبت.
(۳) استصحاب بقاء مدت نکاح منقطع.
(۴) استصحاب بقاء نجاست آب کُر متغیر به نجاست پس از زوال تغیر بنفسه.

☑ گزینه ۱ صحیح است.

گفتار پنجم - «تعارض ادله»

(تعریف اقسام تعارض، فرق تعارض و تراحم، تخصیص، تخصّص، حکومت، ورود، جمع عرفی و تعادل و تراجیح)

۱۰۷۲. نسبت دلیل «الطواف الصلاة» با دلیل «الصلاة واجبة» کدام است؟ (ارشاد آزاد ۱۳۸۶)

(۱) ورود (۲) تخصیص (۳) تخصّص (۴) حکومت

☑ گزینه ۴ صحیح است.

۱۰۷۳. در صورت تعارض ادله، حکم چیست؟ (آزمون وکالت ۱۳۷۷)

- (۱) تخییر در انتخاب یکی از دو دلیل مطلقاً.
(۲) تساقط متعارضین مطلقاً.
(۳) تخییر در مورد احادیث متعارض و تساقط در سایر ادله متعارض.
(۴) رعایت احتیاط.

☑ گزینه ۲ صحیح است.

۱۰۷۴. در تعارض ادله متکافی، چه باید کرد؟ (آزمون وکالت ۱۳۸۱)

- (۱) از همه باید چشم پوشید.
(۲) دلیل حرمت بر دلیل وجوب، مقدم می‌شود.
(۳) در تعارض روایات، اصل تخییر و در سایر ادله، تساقط حاکم است.
(۴) بر حسب اصل تخییر، باید یکی از آنها را مورد عمل قرار داد.

☑ گزینه ۱ صحیح است.

متکافی یعنی متعادل و به معنای تساوی است.
متکافی در برابر ترجیح و برتری داشتن است.

۱۰۷۵. به ترتیب، قاعده اولیه در تعارض مستقر چیست؟ در این خصوص، فقها چگونه عمل می‌کنند؟ (آزمون وکالت ۱۴۰۰)

- (۱) تخییر. عمل به اخبار علاجیه
(۲) تساقط. عمل به تساقط
(۳) تساقط. عمل به اخبار علاجیه
(۴) احتیاط. عمل به تساقط

☑ گزینه ۳ صحیح است.

تعارض مستقر مقابل تعارض بدوی است و به معنای تنافی دو دلیلی است که جمع عرفی بین آنها ممکن نبوده و تنافی میان آن دو به تنافی دلیل حجیت بازگشت می‌نماید.
قاعده اولیه متعارضین: به معنای حکم عقد در رابطه با دو دلیل متعارض با قطع نظر ادله خاص و روایات است.

به بیان دیگر، اگر اخبار علاجیه که دلیل خاص برای حل تعارض است، موجود نبود و دو یا چند روایت با هم تعارض می‌کردند این پرسش مطرح می‌گردد که مقتضای قاعده اولی تساقط است یا تخییر؟ معتقدان به مبنای طریقیّت امارات، درباره قاعده اولیه متعارضین، مشهور علما حکم به تساقط می‌نمایند و معتقدان به مبنای سببیت امارات، مقتضای قاعده اولیه را تخییر می‌دانند.

۱۰۷۶. در مورد دو دلیل متعارض تکلیف چیست؟ (آزمون وکالت ۱۳۸۶)

- (۱) طبق اصل اشتغال باید احتیاط کرده و به هر دو دلیل عمل شود.

۱۱۰۲. قانونی بر حسب وضع، دارای افرادی است. هرگاه بر اثر تصرف در فردی از آن افراد، فرد مزبور را از شمول قانون خارج سازند، این عمل چه نام دارد؟ (آزمون وکالت ۱۳۷۸)

- (۱) تخصیص (۲) تخصّص (۳) حکومت (۴) ورود

✓ گزینه ۳ صحیح است.

حکومت با تصرف در موضوع، ممکن است فرد یا افرادی را از دایره آن خارج کند که به آن حکومت تضییقی می‌گویند، مثل ماده ۲۰۷ ق.م.نسبت به ماده ۲۰۲ ق.م. همچنین ممکن است افراد داخل در موضوع گردد که به آن حکومت توسعه‌ای گویند، مثل ماده ۳۵۰ ق.م.نسبت به ماده ۳۳۸ ق.م. نام دیگر حکومت تضییقی، اخراج موضوعی است.

نکات:

دلیل مفسّر را حاکم و دلیل دیگر را محکوم می‌نامند.
چه با تفسیر توسعه‌ای در دلیل ایجاد گردد، چه تضییق.

۱۱۰۳. مطابق اصل ۳۶ قانون اساسی: «حکم به مجازات و اجرای آن باید از طریق دادگاه صالح و به موجب قانون باشد». همچنین برابر اصل ۱۶۷ قانون اساسی: «قاضی موظف است کوشش کند حکم هر دعوا را در قوانین مدوّنه بیابد و اگر نیابد با استناد به منابع معتبر اسلامی یا فتاوی معتبر، حکم قضیه را صادر نماید...».

(آزمون وکالت ۱۳۹۵)

- (۱) ورود (۲) تخصیص (۳) حکومت (۴) تخصّص

✓ گزینه ۳ صحیح است.

۱۱۰۴. ماده ۴۶ قانون مجازات اسلامی مقرر داشته است: «در جرایم قابل تعزیر هرگاه فعل واحد دارای عناوین متعدده جرم باشد، مجازات جرمی داده می‌شود که مجازات آن اشدّ است.» مجازات قصاص، حدود و دیات نسبت به این حکم چه رابطه‌ای دارد؟ (آزمون وکالت ۱۳۹۰)

- (۱) تقیید (۲) ورود (۳) تخصّص (۴) تخصیص

✓ گزینه ۳ صحیح است.

تخصّص: عبارت است از این که موضوعی واقعاً از دایره عام خارج باشد. به بیان دیگر خروج موضوعی را تخصّص گویند.

۱۱۰۵. در فرض تراحم دو یا چند حکم معیار ترجیح کدام است؟ (آزمون وکالت ۱۳۹۸)

- (۱) تخییر به طور مطلق (۲) اهمیت حکم
(۳) نزدیک بودن حکم به واقعیت (۴) تقدّم زمان صدور حکم

✓ گزینه ۲ صحیح است.

هرگاه دو حکم برای یکدیگر مزاحمت ایجاد کنند، به گونه‌ای که نتوان به هر دو عمل کرد به آن تراحم گویند و آن دو حکم را متزاحمین نامند. مثلاً هرگاه دو نفر در حال غرق شدن باشند؛ مکلف قدرت نجات